

Nova Zelandija – dežela dolgega belega oblaka

//Nataša Šalaja

Površina: 270.990 km²
Št. prebivalcev: 3,95 milijonov
Št. ovac: 39,2 milijonov
Št. vrst ptic: 350
Najvišja točka: Mt. Cook – 3755 m

Endemične vrste ptic:

5 vrst kivi: navadni kivi (*Apteryx australis*), veliki lisasti kivi (*A. haastii*), mali lisasti kivi (*A. owenii*), *A. rowi*, *A. mantelli*, ponirek vrste *Poliocephalus rufopictus*, kraljevi albatros (*Diomedea epomophora*), viharik vrste *Puffinus bulleri*, sivi pingvin (*Megadyptes antipodes*), kormorani vrste *Stictocorbo punctatus*, *Leucocorbo carunculatus*, *L. chalconotus*, kozarka vrste *Tadorna variegata*, race vrste *Anas aucklandica* in *Aythya novaeseelandiae*, veka (*Gallirallus australis*), takahe (*Porphyrio mantelli*), školjkarica vrste *Haematopus unicolor*, polojnik vrste *Himantopus novaeseelandiae*, papige kakapo (*Strigops habroptilus*), kea (*Nestor notabilis*), kaka (*Nestor meridionalis*), kakariki (*Cyanoramphus auriceps* in *C. novaeseelandiae*), pevke kokako (*Callaeas cinerea*), tui (*Prosthemadera novaeseelandiae*), hihi (*Notiomystis cincta*), *Anthornis melanura*, *Philesturnus carunculatus*, *Petroica macrocephala*, *P. traversi*, *P. australis*.

Zanimive živali:

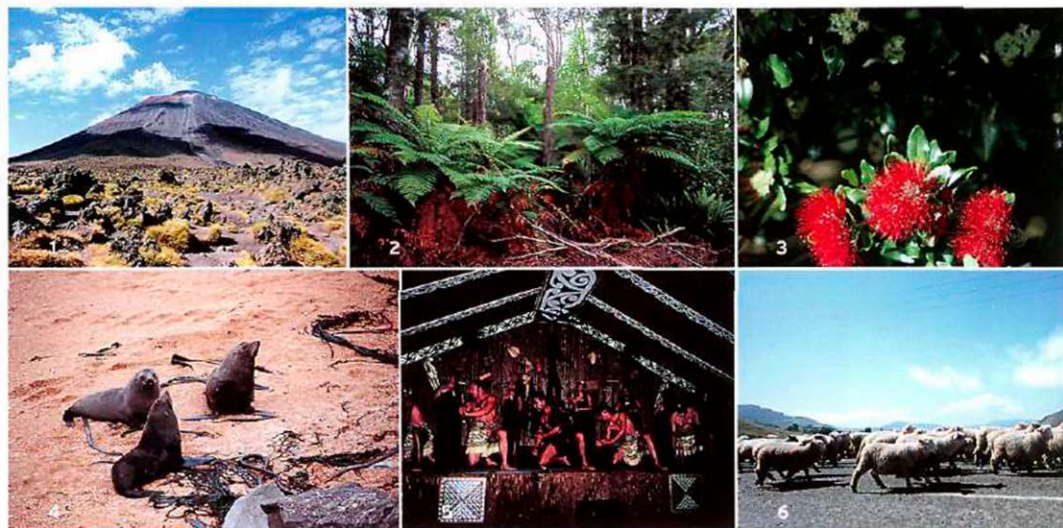
tuatara (*Sphenodon punctatus*), novozelandska (svetleča) jamska glivarica (*Arachnocampa luminosa*), številni morski sesalci, med drugim novozelandske kratkogobčne pliskavke (*Cephalorhynchus hectori*), temni pisani delfin (*Lagenorhynchus obscurus*), velika pliskavka (*Tursiops truncatus*), glavač (*Physeter macrocephalus*), sinji kit (*Balaenoptera musculus*), novozelandski morski medved (*Arctocephalus forsteri*).

Zanimiva drevesa:

drevesne praproti rodov *Dicksonia* in *Cyathea*, puhutukawa (*Metrosideros excelsa*), palma nikau (*Rhopalostylis sapida*), kauri (*Agathis australis*).

Viri ogrožanja:

tujerodni plenilci (npr. podlasice, mačke, podgane ipd.), uničevanje naravnih habitatov, intenzifikacija kmetijstva, ribolov.

Maori so Novo Zelandijo poimenovali Aotearoa, kar pomeni dežela dolgega belega oblaka. Oblaki so skozi stoletja ostali enaki, dežela pa se je po naselitvi Maorov in Evropejcev zelo spremenila. Na Novi Zelandiji je v zadnjem tisočletju izumrlo vsaj 44 vrst ptic, med njimi največ endemičnih iz družine orjaških moj (Dinornithidae), vodnih ptic, ujed, tukalic in pevk. Človek je k temu prispeval predvsem z lovom, izsekavanjem gozda in vnosom tujerodnih vrst, predvsem sesalcev. Upanje za preživele vrste je aktivno varstvo na obsežnih zavarovanih območjih, ki pokrivajo tretjino ozemlja. Aotearoa pa je v mnogih pogledih, tudi ornitološkem, še vedno čudovita.

Kapiti in drugi mali otoki

Majhni neposeljeni otoki so za ohranjanje ogroženih novozelandskih ptic izjemnega pomena. V primerjavi z večjimi in naseljenimi kopnimi predeli jih je bistveno lažje ohranjati brez tujerodnih plenilcev, ki močno ogrožajo predvsem neleteče vrste ptic. Veliko naporov in sredstev je vloženo tudi v ohranjanje in renaturacijo tamkajšnjih gozdnih in drugih habitatov ter ponovno naseljevanje ogroženih vrst. Največ redkih endemičnih vrst ptic in drugih živali je mogoče videti prav na teh otokih, zato sem jih obiskala kar nekaj.

Približno uro vožnje severno od Wellingtona leži otok Kapiti, eno izmed najbolj pomembnih območij za varstvo ptic, ki je zavarovan že od leta 1897. Dnevno ga lahko obišče le 50 obiskovalcev. Takoj ko smo se izkrcali in se napotili proti bližnjemu zavetišču, je postalo jasno, da bo dan ornitološko zelo zanimiv. Med bližnjimi grmi se je spreletaval kakariki *Cyanoramphus novaezelandiae*. Okrog zavetišča pa so radovedno posedale in prežale na približke gozdne papige kake *Nestor meridionalis*. Prav nič se nas niso bale in če je kateri izmed obiskovalcev začel odpirati nahrbtnik, je imel družbo na rami, še preden je lahko trenil z očmi. Na travnati ravnici ob morju smo z navdušenjem opazovali neleteče tukalice veke *Gallirallus australis*, ki so brezskrbno iskale hrano ob poti, in šele ko smo se jim popolnoma približali, so izginile v zavetje bližnjega grmovja. Še bolj brezbržni so bili endemični sorodniki sultank takehe *Porphyrio mantelli* ter novozelandski golobi kere-ru *Hemiphysalis novaeseelandiae*, ki so se prav tako prehranjevali ob poti in na travnikih. Na travnikih smo opazovali tudi cipo *Anthus novaeseelandiae*. Z bližnjih dreves sem prvič zaslišala čudovito ptičje petje, ki me je kasneje še tolikokrat razveselilo. Bil je tui *Prosthemadera novaeseelandiae*, ena izmed endemičnih vrst pevk.

Večina otoka je porasla z gozdom, kjer smo opazovali tudi druge pevke. Med težje odkrivne nedvomno sodi tieke *Philesturnus carunculatus*, ki se navadno skriva na gozdnih tleh

med podrastjo. Vrsto hihi *Notiomystis cincta* smo opazovali ob krmilnicah, številni osebki vrst *Anthornis melanura* in *Mohoua albigilla* pa so se spreletavali v krošnjah. Ves čas so nas zasledovali širokorepi muharji *Rhipidura fuliginosa*. Na otoku gnezdi tudi skrivnostna gololična vrana kokako *Callaeas cinerea*, ki pa se nam je ni posrečilo odkriti. Manj težav je bilo s črno-rdečim muharjem vrste *Petroica australis*. Radovedna ptička se nam je približala na manj kot meter razdalje. Ob vrnitvi z otoka Kapiti smo na morju opazovali še bodičasto govnačko *Stercorarius parasiticus*, ki je poskušala odvzeti plen čigram vrste *Sterna striata*.

Na otočku Somes v zalivu pred Wellingtonom so prostovoljci organizacije Forest and Bird (BirdLife na Novi Zelandiji) posadili več kot 92.000 sadik avtohtonih grmovnic in dreves. Tam je zatočišče našla tudi tuatara *Sphenodon punctatus*, znameniti prazgodovinski kuščar, katerega populacija se ohranja izključno na otokih brez plenilcev z izvajanjem skrbno načrtovanih varstvenih ukrepov. Na obrobju Wellingtona leži rezervat Karori, kjer namesto morja plenilec vstop preprečuje več metrov visoka ograja. V Karori so naselili številne vrste ptic, med drugim tudi male lisaste kivijske *A. owenii* in sove *Ninox novaeseelandiae*, katerih zanimivo oglašanje smo slišali med nočnimi obiskom rezervata. Podnevi pa smo opazovali druge endemite, med drugim race vrste *Anas aucklandica* in *Aythya novaeseelandiae*, kake *Nestor meridionalis* in številne pevke.

Na severu je med najbolj obiskanimi otok Tiritiri Matangi v bližini Aucklanda. Poleg številnih endemičnih pevk je poznan predvsem po sultankah *Porphyrio porphyrio* in že omenjeni sorodni vrsti takehe *Porphyrio mantelli*. Poleg teh in številnih pevk smo na otoku opazovali tudi redke endemične race *Anas aucklandica* in papige kakariki *Cyanoramphus novaeseelandiae*.

Južni otok

Na poti prek razburkanega in temnega Cookovega preliva so trajekt spremljale čigre *Sterna striata* in plahi albatrosi *Diomedea cauta salvini*. Ko smo pripluli v mirne vode fjordov

Zemljevid

Uporabljeno z dovoljenjem "The General Libraries, The University of Texas at Austin".

1-6: vulkan Ngauruhoe, maorski bojni ples haka, puhutukawa (*Metrosideros excelsa*), novozelandski morski medved (*Arctophthalmus forsteri*), maorski bojni ples 'haka', ovce na cesti v pokrajini Catlins, foto: Nataša Šalaja

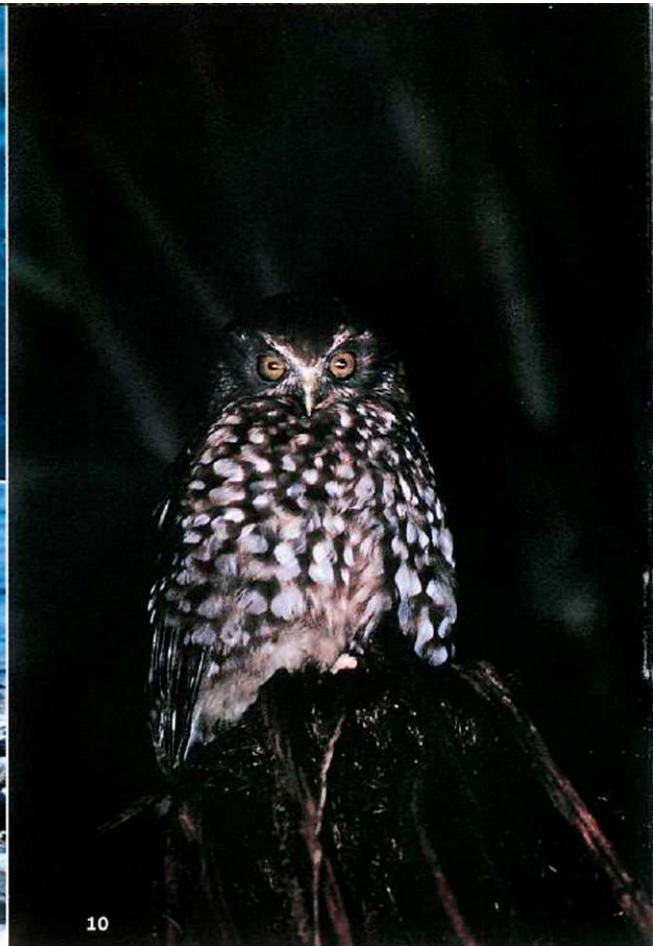
7: Jezero Tekapo je za številne popotnike prva postaja na poti v južne Alpe, foto: Nataša Šalaja

8

9

10

8: Plahi albatros (*Diomedea cauta salvinii*) je na seznamu ranljivih vrst zaradi ptičam neprijaznega ribolova.
foto: Nataša Salaja

9: Poleg školjarice (*Haematopus ostralegus*) živi na Novi Zelandiji tudi endemična vrsta *Haematopus unicolor*.
foto: Nataša Salaja

10: Sova *Ninox novaeseelandiae* je pogosta vrsta, saj gnezdi tako v gozdovih, kot tudi parkih in vrtovih.
foto: Nataša Salaja

Marlborough Sounds na severovzhodu Južnega otoka, so naš pogled pritegnile velike jate viharikov *Puffinus gavia*, pred pristaniščem Picton pa so nas pozdravile lastovke *Hirundo tahitica*. Zelo številni so bili tudi največji novozelandski galebi vrste *Larus dominicanus*.

Območje fjordov je za ljubitelje narave brez dvoma vredno obiska, zato sem se odločila prvo sončno popoldne na Južnem otoku preživeti na vodenem izletu v Marlborough Sounds. Nisem bila razočarana. Takoj ko smo se oddaljili od glavne vodne prometnice, ki teče prek rokava Queen Charlotte Sound, smo lahko v neposredni bližini čolna opazovali strmolavce *Morus serrator*. Izključno na obalah Marlborough Sounds gnezdi endemični kraljevski kormoran *Leucocarbo carunculatus*. Pri počivanju na obali smo opazovali tudi skupino kormoranov vrste *Phalacrocorax varius* in novozelandske morske medvede *Arctocephalus forsteri*, ki so med uhatimi tjujnji na Novi Zelandiji najbolj pogosti. Poleg že prej omenjenih galeb in čiger so bili pogosti tudi rdečekkljuni galebi vrste *Larus novaehollandiae*.

Cilj izleta je bil otoček Motuara, ki je zavarovan kot ornitološki rezervat. Z dobro ohranjenim avtohtonim gozdom je primeren habitat za gozdne vrste ptic, kot so na primer pevke miromiro *Petroica macrocephala*, južna podvrsta črno rdečega muharja vrste *Petroica australis* in makomako *Anthornis melanura*. V čudovitih plitvinah okrog otoka smo opazovali pritlikavega pingvina *Eudyptula minor*, najmanjšega pingvina na Novi Zelandiji, ki na otoku tudi gnezdi. Poleg tega nas je čakalo še posebno presenečenje. Na otoku poteka program ohranjanja zelo ogroženega kivijske vrste *Apteryx rowi* iz okolice Okarita na zahodni obali Južnega otoka, ki je bil kot nova vrsta določen šele po analizah DNA leta 2004. Populacijo ogroža visoka smrtnost mladičev, ki so, preden dopolnijo prvo leto starosti, lahek plen tujerodnih plenilcev, kot so podlasice, podgane in mačke. Zato v okviru programa ohranjanja te vrste mladiče za eno leto preselijo na otok Motuara, kjer odrastejo in se dovolj okrepijo, da se po ponovni preselitvi v Okarito lahko uspešno postavijo po robu plenilcem. Na dan našega obiska je eden izmed skoraj odraslih kivijske dan prespal v gnezdilnici za pritlikave pingvine. Tako smo si lahko najbolj znamenitega predstavnika novozelandske avifavne ogledali v naravi in od blizu.

Moj naslednji cilj, mestece Kaikoura na vzhodni obali Južnega otoka, leži pod gorsko verigo Seaward Kaikouras, ki je edino gnezdišče endemičnega viharika *Puffinus huttoni*. V zadnjih dvajsetih letih se je Kaikoura iz zaspanega ribiškega naselja razvila v pravo meko za ljubitelje narave. Naravne danosti za opazovanje kitov, delfinov pa tudi morskih ptic v Kaikouri so izjemne, saj prav na tem mestu do obale sega podvodni in več kot kilometer globoki kanjon, ki je z visoko bioprodukcijo pomembno prehranjevališče za morske sesalce in druge živali.

Možnosti za opazovanje različnih vrst delfinov so bile dobre tudi drugod, zato sem se glede na visoke cene izletov odločila, da grem v Kaikouri opazovat morske ptice in kite. Ptičarski izlet ni temeljil le na naključnem opazovanju, pač pa na privabljanju s hrano. V ta namen smo se na pot odpravili z zalogo rib v kontejnerju na krmilni čolna. Velikim oceanskim jadralcem in galebom smo postali zanimivi šele, ko smo upočasnili čoln in z njega spustili mrežo s hrano. Ob klateških albatrosih *Diomedea exulans* in plahih albatrosih *Diomedea cauta salvinii* so se za svoj grizljaj potegovali severni velevihamiki *Macronectes halli* ter dve zelo podobni vrsti viharikov *Procellaria westlandica* in *Procellaria aequinoctialis*. Obe vrsti sta popolnoma črne barve, najlaže ju je razlikovati po barvi konice kljuna, ki je pri prvi črna, pri drugi pa bela. Najbolj glasni so bili kajpak galebi *Larus dominicanus*. Kapski vihariki *Daption capense* pa so se spretno smukali med mnogo večjimi tekmeči in si kar dobro napolnili želodčke, medtem ko so klateški albatrosi vsem navzočim vztrajno dokazovali, kdo je »glavni«. Hrana očitno ni zanimala falklandskega albatrosa *Diomedea melanophrys* z značilnimi črnimi obrvmi in oranžnim kljunom, ki je dogajanje spremljal le od daleč. Na koncu pa nas je obiskal še največji predstavnik družine albatrosov, kraljevi albatros *Diomedea epomophora*, in dostojanstveno odjadral dalje. Vse opazovane štiri vrste albatrosov gnezdiijo na subantarktičnih otokih, manjša kolonija kraljevega albatrosa pa tudi na polotoku Otago na Južnem otoku. Bližnji pogled na te mogočne ptice južnih morij, ki letno prejadrajo tudi 180.000 kilometrov, je bil miho rečeno navdušujoč. Ob vrnitvi sta nas razveselili tudi dve manjši skupini temnih pisanih delfinov *Lagenorhynchus obscurus*.

Za opazovanje ptic je zelo zanimiva tudi obala kaikourskega polotoka, zato sem se nazaj v Kaikouro odpravila peš. Pot je vodila po vrhu klifov, s katerih so se odpirali čudoviti pogledi na majhne zalivčke, polne pobrežnikov, med katerimi so prevladovali polojniki *Himantopus himantopus*, školjkarice *Haematopus ostralegus* ter endemične črne školjkarice vrste *Haematopus unicolor*. Številne so bile tudi čaplje *Ardea novaehollandiae* in galebi *Larus novaehollandiae* ter *Larus dominicanus*. Med redkeje opazovanimi vrstami pa naj omenim pribo *Vanellus miles* ter endemično vrsto deževnika *Charadrius bicinctus*, ki gnezdi na peščenih morskih in rečnih obalah. Obala je bila polna novozelandskih morskih medvedov, idilo pa so dopolnjevale ovce, ki so nedaleč od njih hodile po svojih poteh.

Naslednje jutro smo šli opazovat kite glavače *Physeter macrocephalus*. Tokrat smo se odpravili dlje na morje. Kapitan je s hidrofonom kmalu našel prvega, ki se je približeval površju. Glavač se potopi skoraj za celo uro, na površju pa ostane le deset minut. V tem času je mogoče videti hrbet živali, značilno puhanje vode, najbolj spektakularen pa je seveda trenutek, preden se kit vnovič potopi, pri čemer je lepo videti repno plavut. Na izletu smo opazovali potope treh 18-metrskih glavačev, ki se najraje prehranjujejo z orjaškimi lignji.

Polotok Otago pri mestu Dunedin pa je znan predvsem kot edino gnezdišče kraljevih albatrosov *Diomedea epomophora* v naseljenih predelih Nove Zelandije in po sivih pingvinih *Megadyptes antipodes*. Albatrosi tu uspešno gnezdiijo od leta 1938 in kolonija sedaj šteje že 90-100 osebkov. Ogled je mogoče izključno iz opazovalnice tik ob gnezdiščih, kjer smo lahko iz neposredne bližine popolnoma zastrti opazovali 6 gnezdečih ptic. Nekaj mladičev se je konec januarja že izvalilo, vendar so jih pred našimi pogledi skrivali starši in visoka trava okoli gnezda.

Sivi pingvin je edini predstavnik endemičnega rodu *Megadyptes*. Zaradi krčenja habitata in plenilcev je vrsta zelo ogrožena, pred 15 leti je populacija na Južnem otoku štela le še 150 osebkov. Predvsem predanim posameznikom gre zahvala, da danes populacija spet narašča, čeprav je njena prihodnost še kar negotova. Letos je populacijo na Južnem otoku močno prizadela bakterijska infekcija, zaradi katere je poginilo do 80%

mladičev. Obiskala sem zasebni rezervat v zalivu Sandfly, kjer smo imeli iz popolnoma zastrtih poti in opazovalnic zelo dobre možnosti za opazovanje teh nenavadnih ptic, ki tu uspešno gnezdiijo na umetnih gnezdiščih. Odrasli pingvini so se ravno pripravljali na golitev, kar zanje pomeni enomesečni post in so se zaradi tega z morja vračali s polnimi trebui rib. Simpatično so se prestopali po plaži, kot da se jim ne ljubi v strmi breg. Njihova posebnost je poleg teritorialnosti tudi že kar romantična navezanost na dom, kamor se z morja vrnejo vsak večer.

Ornitološko zanimive in endemitov polne so tudi Južne Alpe, kjer je mogoče najti tako gorsko čigro vrste *Sterna albobriata* kot znamenito gorsko papigo keo *Nestor notabilis*. Zaradi hude vročine v času mojega potovanja po Južnem otoku so se slednje svoji radovednosti navkljub umaknile v višje lege in jih na prelazih in drugih mestih, kjer se sicer redno pojavljajo, ni bilo na spregled. Pod najvišjo goro Mt. Cook sem slišala cel orkester, ki je z bližnjega hriba z glasnim »keee-aa« oznanjal, kje se skrivajo. Zadnja priložnost, da jih vidim, je bil gorski prelaz Arthur's Pass. Po nekaj urah iskanja in čakanja mi je bila sreča le naklonjena, saj je kea z vsem vikom in krikom pristala na bližnjem daljnovidu. Tudi na alpskih jezerih sem opazovala številne zanimive vrste, na primer endemične galebe vrste *Larus bulleri*, kozarke vrste *Tadorna variegata*, številne avstralske črne labode *Cygnus atratus*, pa tudi nam bolj poznane čopaste ponirke *Podiceps cristatus* in liske *Fulica atra*. Redek gost tu je tudi endemični polojnik vrste *Himantopus novaezelandiae*.

Nova Zelandija je kljub temu, da jo je človek v zadnjih stoletjih močno spremenil, še vedno dežela, ki privablja turiste in popotnike predvsem zaradi svojih naravnih danosti. Narodni parki, ki pokrivajo tretjino ozemlja, se razprostirajo prek gora, ledenikov, deževnega gozda in fjordov do čudovitih obal in aktivnih vulkanov. Ozemeljske vode segajo od subtropskih do subantarktičnih morij in skupaj z otoki sestavljajo območje izjemne biotske pestrosti. Upam, da bodo Novozelandci na podlagi slabih izkušenj iz preteklosti in rastoče zavesti o vrednosti naravnega okolja znali bolj poskrbeti tudi za svetlejšo prihodnost premnogih ogroženih živalskih in rastlinskih vrst. ●

11: Tui (*Prosthemadera novaeseelandiae*) slovi po najbolj melodičnem petju. foto: Nataša Šalaja

12: Sultanke (*Porphyrio porphyrio*) so pogoste ob izlivih rek, jezerih in na drugih mokriščih. foto: Nataša Šalaja

13: Veka (*Gallirallus australis*) je endemična vrsta tukalice, vse štiri podvrste pa so lokalno precej pogoste. foto: Nataša Šalaja